

О. Г. Яновська, канд. юрид. наук,
адвокат, доцент кафедри конституційного
та адміністративного права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ АКМЕОЛОГІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТЬОГО ЮРИСТА

1. Результати діяльності людини залежать від багатьох факторів. До таких факторів можна віднести як зовнішні чинники, такі як загальна соціальна ситуація в суспільстві, відношення соціуму до певного виду людської діяльності, певний рівень забезпечення умов реалізації професійної діяльності, так і внутрішні фактори, що впливають на ефективність професійної діяльності, до яких можна віднести особистісні задатки людини, характеристики його розумової, емоціональної та психологічної активності, рівень оволодіння професійно значимими знаннями та навичками, моральна підготовленість до здійснення певних функцій у суспільстві.

При цьому не тільки задоволеність результатами своєї професійної діяльності має значення, а й отримання позитивних переживань і від самого процесу реалізації своїх професійних навичок впливає на загальну оцінку досягнення людиною певного акмеологічного рівня.

Оволодіння професією, у тому числі професією юриста, відбувається через тлумачення нормативного способу через зразки праці професіоналів [1]. Хоча, навіть, досвідчені спеціалісти не завжди є носіями нормативного способу професійної діяльності. Тож, молоді спеціалісти опановують професійну діяльність шляхом перетворення нормативного способу діяльності в свій індивідуальний спосіб професійної діяльності. Особливого звучання це положення набуває при його застосуванні щодо специфіки юридичної професійної діяльності, яка, безсумнівно, при базуванні на нормативних вимогах потребує широкого використання індивідуальних підходів у процесі досягнення високого рівня ефективності діяльності в сфері юриспруденції.

2. Перш ніж переходити до питань, пов'язаних із методологією формування ефективних акмеологічних характеристик особи-

стості майбутнього юриста, представляється абсолютно необхідним з'ясувати ті специфічні критерії, що надають можливість робити висновки про високий рівень професіоналізму юриста. Ці критерії можна поділити на п'ять груп: 1) високий рівень професійної адаптації, що безпосередньо пов'язаний із нормативністю поведінки юриста (високий рівень правосвідомості, чесність, порядність, принциповість, добросовісність, ретельність); 2) емоційна стабільність особистості юриста, що передбачає стійкість до стресів, високий рівень контролю над емоціями та поведінкою, працездатність у критичних ситуаціях та в стані стомлення, здатність адекватно реагувати на різні події; 3) високий рівень інтелектуального розвитку, пізнавальна активність (освітній рівень, розвинутий інтелект, творчий склад мислення, аналітичний склад розуму, прогностичні здібності, вміння виділяти головне, рухливість психічних пізнавальних процесів, інтуїція, здатність до абстрагування та рефлексії); 4) комунікативна компетентність (здатність встановлювати емоційні контакти з різними учасниками спілкування, розуміти внутрішній світ співрозмовника, вільне володіння вербальними та невербальними засобами спілкування, здатність до співпраці, розвинений самоконтроль над емоціями); 5) організаційні здібності (вміння впливати на різних суб'єктів спілкування, ініціативність, креативність, рішучість, наполегливість, цілеспрямованість, самостійність, відповідальність) [2].

3. Особливої уваги заслуговує розвиток комунікативних якостей майбутніх юристів, як одного з основних чинників ефективного акмеологічного впливу, а саме вербальних та невербальних засобів спілкування. Не можна переоцінити і значення розвитку навичок усної мови. Адже, говорячи, людина проявляє себе як професіонал та як особистість. У цьому аспекті навчальний процес у вузах, позбавлений широкого використання усних форм спілкування між студентами та професорсько-викладацьким складом, певною мірою обмежує методичні можливості розвитку такого важливого критерію професіоналізму юриста як багатограні комунікативні навички.

4. Не можна не помітити, що процес формування професійних якостей мабутніх юристів далеко не завжди є результатом саморозвитку, самовдосконалення. Як і будь-який інший процес формування професійних якостей, набуття необхідного рівня знань та вмінь майбутніми юристами детермінується впливом ззовні,

іноді частково стихійним, а іноді і, навіть, без явного розуміння студентом напрямку цього впливу.

До майбутніх юристів пред'являються певні вимоги, які, спочатку епізодично, а потім, і систематично, призводять до змін не тільки в інтелектуальному розвитку особистості студента, а й у сфері його особистісних психологічних, емоційних та моральних якостей. Ці зміни відбуваються в результаті невідповідності між зовнішніми вимогами та внутрішніми настановами, свідомістю та поведінкою, регулюючим механізмом та виконавчою діяльністю.

Тож, вимоги навчального процесу вузу, форми суспільного життя майбутніх юристів формують необхідні якості в інтелектуальній, емоційній та моральній сферах студентів, що, остаточно, впливає на успішність формування професійно необхідних якостей.

5. Важливим фактором успішного формування акмеологічно значимих якостей майбутніх юристів можна вважати психологічне супроводження студентів юридичних вузів та факультетів. Таке супроводження повинно складатися з комплексу дослідницьких, організаційних та наукових заходів, що будуть націлені на досягнення майбутніми юристами найвищих результатів у процесі оволодіння необхідними знаннями та навичками професійної юридичної діяльності. Окремим завданням психологічного супроводження майбутніх юристів є напрямок, який складається з комплексу спеціальних психолого-педагогічних заходів для підвищення професійної компетентності студентів-правників. Цей напрямок повинен містити в собі два взаємопов'язаних блоки:

1. Професійну підготовку фахівця;
2. Психологічну підготовку фахівця.

Сутність професійної підготовки майбутнього юриста полягає в отриманні студентом-правником під час навчання та під час роботи необхідних для виконання своєї професійної діяльності знань і вмінь. Звичайно, велика доля професійної підготовки майбутнього юриста припадає на період його навчання на юридичному факультеті та під час проходження виробничої практики. У цей час засвоюються необхідні юридичні та криміналістичні знання, які обумовлюють рівень професійної компетентності випускника юридичного вуза та складають основу його майбутньої професіоналізації. Процес професійної підготовки повинен зго-

дом перетворитися на процес самовдосконалювання юристом своєї професійної майстерності.

Психологічну підготовку фахівця можна трактувати як систему певних взаємопов'язаних заходів, ціллю яких є формування та розвинення конкретних психологічних якостей юриста. До таких заходів можна віднести навчання студентів-правників психологічним знанням, навичкам і вмінням та використанню їх у професійній діяльності, тобто організований процес, метою якого є підвищення мотивації юриста щодо виконання своїх обов'язків та активізації його психологічних якостей, які спроможні забезпечити високий рівень ефективності професійної діяльності [2].

Також психологічна підготовка може містити в собі комплекс тренінгових і навчальних програм, націлених на підвищення у майбутнього юриста рівня та запасу психологічних знань, умінь і навичок. У цілому, в комплексі заходів психологічної підготовки майбутнього юриста можна виділити два напрямки: внутрішній — психологічні знання, націлені на збереження та розвиток психічних ресурсів самого студента-правника, а саме, психологічна підготовка до дій у різноманітних професійних ситуаціях, навчання вмінню регулювати свій емоційний і психічний стан, свою поведінку та зовнішній — націлений на отримання психологічних знань, необхідних для ефективного виконання окремих професійних обов'язків.

Отже, розглянуті нами положення дають привід зробити висновок, що опанування студентом-правником зазначеного підготовчого комплексу може підвищити рівень його професіоналізму та працездатності. Таким чином, можна стверджувати, що психологічне супроводження відіграє велику роль у процесі оптимізації професійної діяльності юриста та може стати головним фактором у процесі підвищення рівня її виконання.

Література

1. *Адамов М. А.* Смещения критериев оценки личности в профессиональной деятельности // Дис. канд. соц. наук. — М., 2005. — С. 77.
2. *Мещерина Н. Г.* Развитие профессионально значимых качеств личности адвоката в образовательном процессе вуза // Дис. канд. соц. наук. — М., 2005. — С. 30—31.
3. *Посметний В. В.* Місце та значення психологічної підготовки в системі професійного навчання працівників органів внутрішніх справ // Право і безпека. — 2004. — № 3—4. — С. 220.